

## АНОТАЦІЯ

**Кравченко К.В. Процесуальний порядок апеляційного оскарження в адміністративному судочинстві.** – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право». – Одеський національний університет імені І.І.Мечникова, Одеса, 2021.

Дисертацію присвячено дослідженню порядку апеляційного оскарження в адміністративному судочинстві.

У розділі 1 «Сучасні теоретичні засади правової природи апеляційного оскарження в адміністративному судочинстві України» зазначено, що адміністративне судове апеляційне оскарження – це багатогранне правове явище, яке обумовлено діяльністю судів апеляційної інстанції у межах перегляду судових рішень, які не вступили в законну силу і регламентовано законодавчо послідовними та взаємопов'язаними процесуальними діями, які об'єднанні загальною метою й предметом правового регулювання.

Підкреслено, що теоретико-правове осмислення порядку апеляційного оскарження в адміністративному судочинстві в сучасних умовах здійснюється в двох основних напрямках : 1) розуміння сутності порядку апеляційного оскарження у межах адміністративного судочинства та особливостей його трансформації в сучасних умовах із урахуванням теоретико-правових й евристичних аспектів; 2) вивчення проблематики реалізації апеляційного провадження в судах апеляційної інстанції через призму теоретико-правових, галузевих і прикладних наук.

Уточнено, що під впливом об'єктивних чинників ( наприклад, діджиталізації суспільства, діджиталізації правосуддя, європеїзації законодавства, глобалізаційних процесів у суспільстві та т.п. ) правова природа інституту оскарження судових рішень в апеляційному порядку стрімко, докорінно змінюється. Але безумовно, трансформація зазначеного

інституту ґрунтується на ціннісних орієнтирах правової ідеології людицинтризму.

Аргументовано розмежування понять «апеляційне провадження» та «апеляційне оскарження»; «перегляд судового рішення» та «оскарження судового рішення»; «провадження в суді апеляційної інстанції» та «провадження в апеляційному порядку», «суд апеляційної інстанції» та «апеляційні адміністративні суди в апеляційних округах» та інші.

Зроблено висновок, що феноменологія категорії « апеляційне оскарження» передбачає багатоаспектність застосування цього поняття в різних галузях права і, тому, вимагає конкретизації цього визначення у межах адміністративного процесу.

Конкретизовано систему судів апеляційної інстанції : адміністративні апеляційні суди в округах; Касаційний адміністративний суд Верховного Суду; Велика Палата Верховного Суду.

Визначено, що порядок апеляційного оскарження судових рішень обумовлено декількома чинниками: а) категорією справи (справи щодо встановлення Центральною виборчою комісією результатів виборів; справи про дострокове припинення повноважень народного депутата України; справи щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України; справи з приводу примусового повернення чи примусового видворення іноземців або осіб без громадянства за межі території України та інші; б) видом суду апеляційної інстанції де здійснюється апеляційне провадження (апеляційний адміністративний суд у відповідному окрузі, Касаційний адміністративний суд Верховного Суду або Велика Палата Верховного Суду; в) правового підґрунтя.

Уточнено категорії адміністративних справ відповідно до яких Касаційний адміністративний суд Верховного Суду та Велика Палата Верховного Суду діють як суди апеляційної інстанції.

Підкреслена необхідність закріплення в Кодексі адміністративного судочинства України окремих параграфів у Главі 1 Розділу III Кодексу адміністративного судочинства України: параграфу 1 – особливості апеляційного провадження в Касаційному адміністративному Суді Верховного Суду; параграфу 2 – особливості апеляційного провадження в Великій Палаті Верховного Суду.

Удосконалено наукове уявлення про стадії оскарження судових рішень на рівні судів апеляційної інстанції: подання апеляційної скарги; відкриття апеляційного провадження; підготовка адміністративної справи до апеляційного розгляду; апеляційний розгляд справи та ухвалення судового рішення.

Здійснено герменевтичний аналіз правових позицій ЄСПЛ та висвітлена їх екстраполяція на порядок апеляційного оскарження в національному адміністративному судочинстві.

*У розділі 2 «Порядок розгляду адміністративних справ в судах апеляційної інстанції»* вивчено та проаналізовано процесуальні дії, які здійснюються у межах кожної стадії апеляційного провадження через призму правових позицій Європейського суду з прав людини.

У межах дослідження здійснена систематизація особливостей апеляційного провадження в залежності від суду апеляційної інстанції: апеляційних адміністративних судів в округах; Касаційного адміністративного суду Верховного Суду; Великої Палати Верховного Суду.

Конкретизовано поняття «право особи на апеляційне оскарження», з огляду на наявність у ньому змістовної складової (закріплення в нормах чинного законодавства) та процесуальної складової (порядок реалізації в судах апеляційної інстанції).

Набули подальшого розвитку напрацювання теоретико-правовою наукою знань щодо процесуальних фільтрів, які застосовуються під час прийняття апеляційної скарги.

Запропонована авторська класифікація варіативності строків розгляду справ в порядку апеляційного оскарження.

Дістало подальшого розвитку з'ясування проблемних аспектів нормативно-правового регулювання на кожній стадії апеляційного провадження.

Обґрунтовано необхідності удосконалення національного законодавства щодо апеляційного оскарження судових рішень в умовах євроінтеграційних процесів, що відбуваються в Україні.

Набули подальшого розвитку твердження, що право на перегляд справи та оскарження судового рішення реалізується у чітко визначених процесуальних формах, яке забезпечує у сфері правосуддя мінімізацію судових помилок та гарантує реалізації принципу верховенства права прийняття законного і обґрунтованого рішення по справі.

Проаналізовано судову практику судів апеляційної інстанції та здійснено узагальнення основних проблем апеляційного оскарження на рівні національного адміністративного судочинства. Водночас, обґрунтовано авторське бачення шляхів вирішення вказаних прогалин законодавства.

Аргументовано, що рівень впровадження новел процесуального законодавства можливо визначити на підставі дослідження та аналізу статистичних даних. На жаль, з багатьох питань статистичні данні відсутні або носять фрагментарний характер, а це не дає можливість реально оцінити вплив тих чи інших нових процесуальних інструментів на судову практику. Тому, доцільно удосконалити систему статистичного аналізу для отримання реальної інформації стосовно впливу законодавчих важелів на правові механізми апеляційного оскарження.

***У розділі 3 «Окремі детермінанти модернізації інституту апеляційного провадження в адміністративному судочинстві»*** визначені основні сучасні вектори трансформації інституту апеляційного оскарження. Обґрунтовано, що механізми правового регулювання апеляційного оскарження стрімко докорінно змінюються під впливом певних

детермінантів, зокрема: а) цифровізації суспільства, і як наслідок – діджиталізація судового процесу; б) європеїзації національного законодавства; в) уніфікації процесуального законодавства; г) збільшення впливу судової практики на трансформацію механізму апеляційного оскарження, особливо під впливом зразкових справ та практики Європейського суду з прав людини.

Набули подальшого розвитку твердження щодо сутності діджиталізації та її вплив на порядок апеляційного оскарження і уявлення доктринальних засад щодо використання e-court на рівні адміністративного судочинства.

Аргументовано пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання порядку апеляційного оскарження, за рахунок внесення змін до відповідних норм КАСУ, зокрема: а) приведення у відповідність до принципу розумності строків положень частини 7 статті 287, частини 4 статті 288, частини 17 статті 289 та частини 10 статті 283 КАСУ, якими регулюються розгляд окремих категорій термінових адміністративних справ шляхом збільшення термінів для апеляційного оскарження таких справ – з 10 днів до 20 днів; б) змінити положення КАС України про колегіальне вирішення питання про відкриття апеляційного провадження та надати таке право судді-доповідачу для одноособового вирішення та інші.

Набули подальшого розвитку розуміння можливостей використання міжнародного досвіду під час удосконалення правового механізму реалізації порядку апеляційного оскарження та уявлення про систему нормативно-правових актів, які визначають порядок апеляційного оскарження у площині його діджиталізації.

Доведено, що розвиток інституту апеляційного оскарження судових рішень судів першої інстанції вдосконалюється під впливом сучасних викликів та чинників, а мультицентричність концепції на трансформацію цього інституту підтверджує, що він відкрий до осучаснення, під впливом прогресивних інструментаріїв.

**Ключові слова:** адміністративне судочинство, апеляційне оскарження, апеляційне провадження, система судів апеляційної інстанції, апеляційні адміністративні суди в округах; Касаційний адміністративний суд Верховного Суду; Велика Палата Верховного Суду; структура апеляційного провадження, трансформація інституту апеляційного провадження, процесуальні особливості апеляційного провадження.

## SUMMARY

**Kravchenko K. V. Procedural appeal procedure in administrative proceedings** – Qualifying scientific work as a manuscript.

The thesis presented for the degree of Doctor of Philosophy in Law, specialty 081 "Law". Odesa I.I.Mechnikov National University, Odesa, 2021.

The thesis focuses on the problem of appeal procedure in administrative jurisdiction.

*In the first chapter «Contemporary theoretical foundations of the legal nature of appeal procedure in the administrative proceedings of Ukraine»* it is stated that administrative trial and appeal proceedings are a multifaceted legal phenomenon, which is due to the activities of appellate courts in reviewing court decisions that have not entered into force, and is regulated by law consistent and interconnected procedural actions, which are united by the common purpose and the subject of legal regulation.

It is emphasized that the theoretical and legal comprehension of the legal nature of the procedure for appealing in administrative proceedings in present-day conditions is carried out in two main directions: 1) comprehension of the legal nature of the procedure for appealing in administrative proceedings and specifics of its transformation in present-day conditions taking into account theoretical and legal and heuristic aspects; 2) study of the implementation of appeal proceedings in the appellate courts through the prism of theoretical and legal, branch-specific and applied sciences.

It is clarified that under the influence of objective factors (for example, digitalization of society, digitalization of justice, Europeanization of legislation, globalization processes in society, etc.) the legal nature of the institution of judicial review of court decisions on appeal is changing rapidly and radically. However, the transformation of this institution is certainly based on the values of the legal man-centred ideology.

The distinction between the concepts of "appeal proceedings" and "appeal against decisions" ; "review of a court decision" and "appealing a court decision";

"proceedings in the appellate court" and "proceedings on appeal"; "appellate court" and "administrative appellate courts in the districts of appeal" and others is substantiated.

It is concluded that the phenomenology of the category of "appeal proceedings" provides for the multifaceted application of this concept in various branches of law and, therefore, requires the specification of this definition within the administrative process.

The system of appellate courts is specified in the following way: administrative appellate courts in districts; Administrative Cassation Court within the Supreme Court; Grand Chamber of the Supreme Court.

It is revealed that the procedure for appeal against court decisions is determined by several factors: a) case category (cases on establishment of election results by the Central Election Commission; cases on early termination of powers of the People's Deputy of Ukraine; cases on appeals against Legal Acts, activity or inactivity of the Verkhovna Rada of Ukraine; cases on the forced return or forced expulsion of foreigners or persons without residence outside the territory of Ukraine, etc. b) the type of appellate court where the appellate proceedings are conducted in the relevant district, the Administrative Cassation Court within the Supreme Court or the Grand Chamber of the Supreme Court; c) legal foundation.

The categories of administrative cases according to which the Administrative Cassation Court within the Supreme Court and the Grand Chamber of the Supreme Court act as appellate courts have been specified.

It is stressed that there is a need to register in the Code of Administrative Procedure of Ukraine definite paragraphs in Chapter 1, Section III of the Code of Administrative Procedure of Ukraine: by paragraph 1 – specific conditions of appellate proceedings in the Administrative Cassation Court within the Supreme Court; by paragraph 2 – specific conditions of the appellate proceedings in the Grand Chamber of the Supreme Court.

Improved scientific understanding of the stages of appealing court decisions at the level of appellate courts: filing an appeal; opening of appeal



proceedings; preparation of an administrative case for appeal; appellate consideration of the case and adoption of a court decision.

The hermeneutic analysis of the legal positions of the European Court of Human Rights has been conducted and their extrapolation on the appeal procedure in the national administrative court has been highlighted.

In the *second chapter “Procedure for consideration of administrative cases in appellate courts”* the procedural actions which are carried out within each stage of the appeal proceedings through the prism of the legal positions of the European Court of Human Rights are studied and analyzed.

Within the research the systematization of procedural conditions of appeal proceedings depending on the appellate court is carried out: appellate administrative courts in districts; Administrative Cassation Court within the Supreme Court; the Grand Chamber of the Supreme Court.

The concept of "the right of a person to appeal" is specified, given the presence in it of a substantive component (enshrined in current legislation) and procedural component (the procedure for implementation in the courts of appeal).

Acquired further development of theoretical and legal science knowledge of procedural filters used in the acceptance of the appeal.

The author's classification of variability of terms of consideration of cases by way of the appellate appeal is offered.

The clarification of problematic aspects of normative legal regulation at each stage of appeal proceedings was further developed.

The necessity of improvement of the national legislation on appellate review of court decisions in the conditions of European integration processes which take place in Ukraine is substantiated.

The allegations that the right to review a case and appeal a court decision is exercised in clearly defined procedural forms, which ensures minimization of judicial errors in the field of justice and guarantees the implementation of the principle of the rule of law in a lawful and reasonable decision.

The judicial practice of the appellate courts has been analyzed and the main problems of the procedural appeal procedure at the level of national administrative proceedings have been generalized. Simultaneously, the author's vision of the ways how to solve these gaps in the legislation is substantiated.

It is argued that the level of implementation of new norms of legislation can be determined on the basis of the research and analysis of statistical data. Unfortunately, on many issues, statistics data are absent or have a fragmentary description, so it does not allow assessing completely the impact of certain new procedural tools on judicial practice. Therefore, it is advisable to improve the system of statistical analysis to obtain real information regarding the impact of legislative levers on the legal mechanisms of appeal.

In the *third chapter "Some determinants of the modernization of the institute of appeal in the administrative proceedings"* the main modern vectors of transformation of the institute of appeal are determined.

It is substantiated that the mechanisms of legal regulation of the appellate appeal are rapidly changing under the influence of certain determinants, in particular: a) digitalization of society, and as a consequence - digitalization of the judicial process; b) Europeanization of national legislation; c) unification of procedural legislation; d) increasing the influence of judicial practice on the transformation of the appeal mechanism, especially under the influence of exemplary cases and the practice of the European Court of Human Rights.

The allegations about the essence of digitalization and its influence on the appellate procedure were further developed.

The idea of doctrinal principles for the use of e-court at the level of administrative proceedings has been further developed.

Proposals to improve the legal regulation of the appeal procedure by amending the relevant rules of the CAP, in particular: which regulate the consideration of certain categories of urgent administrative cases by increasing the time for appeal of such cases - from 10 days to 20 days; b) change the provisions of the CAP of Ukraine on the collegial decision on the opening of appellate

proceedings and give such a right to the judge-rapporteur for a single decision and others.

There is a further development of understanding of the possibilities of using international experience in improving the legal mechanism for the implementation of the appeal procedure and the idea of a system of regulations that determine the order of appeal in the field of its digitalization.

It is proven that the development of the institute of appeal against the first instance court decisions is progressing under the influence of modern challenges and factors, and the multicentric concept on the transformation of this institute confirms that it is open to modernization under the influence of the advanced tools.

**Key words:** administrative proceedings, appeal procedure, appellate proceedings, system of appellate courts, administrative appellate courts in districts; Administrative Cassation Court within the Supreme Court; the Grand Chamber of the Supreme Court; structure of appellate proceedings, transformation of the institute of appeal, procedural specifics of appealing.

## СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

### **Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації:**

1. Кравченко К.В. Актуальні питання адаптації інституту апеляційного провадження в межах адміністративного судового процесу до вимог сьогодення. *Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. Правознавство*, 2019. Вип.1(34). Т. 24. С.137-145.
2. Кравченко К.В. До питання діджиталізації інституту апеляційного провадження. *Науково-практичний фаховий збірник наукових праць «Прикарпатський юридичний вісник»*, 2019. № 4/2. С.112-115.
3. Кравченко К.В. До питання розмежування деяких понять крізь призму інституту апеляційного провадження. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2020. № 2. С.246-249.
4. Кравченко К.В. Сучасний погляд на правову природу апеляційного провадження по адміністративним справам. *Правова держава*, 2020. №37. С.65-70.

### **Наукові праці, які додатково відображають результати дисертації :**

5. Kravchenko K. Separate questions of transformation of institute of appeal in administrative rule-making. *Legea si viata*. 2017. №8/2. С.77-88.
6. Kravchenko K. To the question of the legal status of courts of appeal instance in the administrative legal procedure of Ukraine. *European Reforms Bulletin scientific*. 2019. No.2 .17-21.
7. Kravchenko K. Main directions of modernization of the institute of appeal proceedings in administrative proceedings. *Visegrad journal on human rights*. 2020. №1 (volume 2).127-132.

### **Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:**

8. Кравченко К.В. Нотатки щодо принципу офіційного з'ясування всіх обставин справи в адміністративному судочинстві. *Глобальні імперативи*

*розвитку бізнесу та права: матеріали Міжнародної наук.- практ. конф. (м. Київ, 15 – 16 листопада 2018 р.). С.204-206.*

9. Kravchenko K. Нотатки щодо видів податкових спорів. Notes on the types of tax disputes. European Integration Of Economics, Education And Law: Proceedings of the International Scientific Conference, March 22-23, 2018. Warsaw: BMT Eridia Sp. z o.o. Wydawnictwo Erida, 2018, pp.335-339.

10. Кравченко К.В. Меседж щодо новел інституту апеляційного провадження в межах адміністративного судового процесу. *Проблемні аспекти функціонування фінансової системи України в умовах дестабілізаційних процесів* : Матеріали VI Всеукраїнської міжвузівської наук.-практ. конф. (м. Одеса, 14 травня 2019 р.). ОТЕІ КНТЕУ, 2019. С.148-152.

11. Кравченко К.В. Щодо принципу правової визначеності у площині апеляційного провадження через призму рішень ЄСПЛ. Збірник центру наукових публікацій «Велес» за матеріалами VI міжнародної науково-практичної конференції. *Актуальні проблеми розвитку світової науки* ( м. Київ, 29 лютого 2020 р.). К.: Центр наукових публікацій, 2020. С. 117-123.

12. Кравченко К.В. Окремі проблеми правового регулювання апеляційного провадження у площині адміністративного судочинства. *Правове забезпечення політики держави на сучасному етапі її розвитку: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* ( м. Харків, 6–7 березня 2020 р.). Харків: Східноукраїнська наукова юридична організація, 2020. С.61-63.

13. Кравченко К.В. До питання міжнародного досвіду діджиталізації інституту апеляції. *Актуальні дослідження правової та історичної науки (випуск 21)*: Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції /Збірник тез доповідей: Випуск 21 (м. Тернопіль, 9 квітня 2020 р.). Тернопіль, 2020. С.18-20.

14. Кравченко К.В. Дайджест окремих проблем апеляційного провадження в адміністративному судочинстві. Збірник тез доповідей студентів, аспірантів та здобувачів – учасників 76-ї звітної конференції

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Секція економічних і правових наук (м. Одеса, 22-24 квітня 2020 р.) /ред.кол.; відп. ред. А. В. Смітюх. Одеса : Фенікс, 2020. С.8-10.